

BLAZINA FAŠISTIČKI HEROJ...

Nabrežina, novembra 1932
Ob obljetnici pohoda na Rim, so našli nabrežinski fašisti na grob ustrjeljenega milicijskega sluga Blažine vence. Kakor toliki mučeniki fašizma na Primorskem, je tudi Marko Blažina značilen zgled, kakšnim značajnim in zanesljivim ljudem podajajo fašisti plamenico nasilne kulture v roke, da jo ponesejo med naše ljudstvo. Ta človek, ki se je v delomrznosti zatekel od orožnikov k milici, ne da ni bil priljubljen pri domačinih, ki so ga bolj pomilovali kot sovražili, ker ni bil posebno prebrisan, ampak tudi pri tovariših Italijanah, ker je bil domišljav in nadut, ker se je postavljajal pred njimi s trstiko in visokimi rdečimi lasmi kakor kak poveljnik. Treba je bilo samo poslušati ljudi, ko so ga pripeljali iz Hruševja na domače pokopališče. Zraven pa se ta zvesti čuvaj ni branil prepeljavati ljudi čez mejo in je znano, da se je za to tudi ponujal, ko je služil pri Postojni. Njegov brat Viktor, ki je še milicijski ker mu delo ne diši, je bil vsaj toliko moder, da v domačem kraju ni delal ljudem sitnosti a drugod so si ga zapomnili, zlasti fantje, katerim je ukazal nesti težak in dolg mlaj iz Skopega v Dutovlje. Podobna malovredna človeka in ova-duha sta občinski sluga Ljotze Kovačev iz Cerovega in mešetar Pepo Lupin iz Mavhinj, podrepnika nabrežinskega župana in karabinerjev. (Mos)

NOVČANE NAGRADE ZA »DRUGORODNU« DJECU KOJA NAJBOLJE NAUČE TALIJANSKI JEZIK.

Trst, novembra 1932. — Dne 31 oktobra sastala se u Rimu u Palazzo Firenze administrativna komisija Ustanove za novčane nagrade za duhovnu i jezičnu asimilaciju drugorodnih učenika u osnovnim školama oslobođenih krajeva. Talijanski se ta ustanova zove: »Opera borse di premio per assimilazione spirituale e linguistica degli alunni allogegni delle scuole elementari delle terre redente«. Komisija je sa zadovoljstvom konstatovala (tako pišu novine) da se ta ustanova vrlo povoljno razvija. Njezin kapital iznosi 630.000 lira, a od toga se moglo 39.000 lira upotrebiti za dijeljenje nagrada. Na predlog predsjednika odobreno je 128 novih nagrada po 300 lira, koje će se podijeliti »drugorodnoj« djeci, koja će biti predložena od školskih vlasti, jer su pokazala najbolji uspjeh u učenju talijanskog jezika. Otkako postoji ova ustanova, podijeljeno je 100.000 ovakvih nagrada. Na sjednici je osim toga zaključeno, da se osnivaju tri nove nagrade u tu svrhu. Predsjedao je veliki admiral Thaon de Revel.

GLADNO TRŠČANSKO PUČANSTVO NE BRINE SE VIŠE ZA UMJETNOST
Circolo Artistico pred likvidacijom.

Trst, novembra. 1932. Sasvim je razumljivo da se gladni Trščani ne brinu više za umjetnost, da ne polaze kazališta ni koncerte. Do toga je doveo fašizam. Koncertne dvorane toga grada, na glasu po ljubavi prama umjetnosti, sasvim su prazne. O tome je ovih dana bilo već i u fašističkoj štampi otvoreno govora. Stvari su se već tako daleko razvile, da se ne da više ništa sakrivati. U fašističkom »Popolo« pisao je pred nekoliko dana poznati trščanski muzičar Jancovich Augusto o žalosnoj situaciji umjetnosti u Trstu, a naročito se osvrnuo na pitanje glasovitog trščanskog orkestra, koji će morati da se razidje, jer mu je opstanak onemogućen... U svom broju od 12 novembra (na dan Rapalla) »Popolo« donosi članak pod naslovom »Il circolo artistico destinato a finire?« i u tom se članku kaže, da je ta ustanova zapala u velike finansijske poteškoće. U članku se traži od fašizma da spasi tu prvoklasnu kulturnu ustanovu Trsta, koji je zaslužna za talijansku kulturu toga grada. »Popolo« na koncu članka kaže: »Di questo passo arriveremo all'abrutimento«. Naški bi se to reklo: Podjemo li ovim korakom naprijed postat ćemo divljaci. Pa to je ono, što mi stalno naglašavamo, kad govorimo o ulozi fašizma u Juljskoj Krajini.

EKSPROPRIJACIJA SLAVENSKIH POSJEDA U ISTRI

Lukave metode fašističkih vlasti
Sušak, 17 novembra. Talijanska vlada putem svojih vlasti u Istri, pozvala je sve stanovništvo Istre da prijavi sve svoje dugove koje pojedinci imaju na svoje nepokretnosti. Prijave su se imale učiniti do kraja oktobra o. g. Kad su prijave učinjene specijalni agenti pošli su po selima u kojima je bila jača zaduženost i počeli nuditi seljacima specijalno naše narodnosti zajmove po vrlo povoljnim uslovima. Tako su ti agenti izjavljivali, da je talijanska vlada odlučila da dađe 45 milijuna lira slavenskim seljacima u Istri na dugoročni zajam uz 1 posto kamata i 4 posto amortizacije. Indiskrecijom jednoga agenta otkrivena je trećutim prava namjera talijanske vlade koja ide zatim, da u slučaju pomankanja isplate na zgodan način dodje do zemlje naših sunarodnjaka, je su uslovi pod kojima se nudi zajam vrlo strogi, tako da izostanak otplate jedne kvote može povući oduzimanje dobra, koje će dakako pod tom fašistička vlada predati Talijanima, koje bude dovezla iz unutrašnjosti.

Naručujte „Emigrant“

DŽEPNI
KALENDAR IZBJEGLICA
IZ JULJSKE KRAJINE

NAŠ PAVILJON NA SOKOLSKOJ IZLOŽBI
NJ. VEL. KRALJ S INTERESOM JE PREGLEDAO PAVILJON

Savez Sokola Kraljevine Jugoslavije priredio je u Beogradu veliku sokolsku izložbu u svim prostorijama Oficirskog Doma i to pod pokroviteljstvom Nj. Vel. Kralja. Na svečani način otvorio je tu izložbu dne 13. o. ml. Nj. Vel. Kralj sa Prestolonasljednikom Nj. Vis. Petrom, starješinom Sokola Kraljevine Jugoslavije u prisustvu gotovo sviju članova kr. vlade. Prilikom razgledavanja same izložbe Nj. Vel. Kralj počastio je svojim visokim posjetom zajedno sa Prestolonasljednikom u pratnji svite također paviljon sokolstva, u kojem su smješteni mnogobrojni predmeti, stari barjaci, slike, knjige i d.uge dragocene uspomene, koje dokazuju nekadašnju snagu sokolstva u Istri, Trstu, Gorici, na Rijeci i u Zadru. Na ulazu u paviljon pozdravio je Nj. Vel. Kralja brat starješine zgrebačkog Sokola III. dr. Ivo Ražem, koji je tumačio značenje pojedinih predmeta i u kratko prikazao stanje sokolstva u Istri prije rata. Njegovu Vel. Kralj i Nj. Vis. Prestolonasljednik sa interesom pregledali su taj paviljon lijepih naših uspomena. Dr. Ivo Ražem zahvalio se visokim posjetiocima na tom odlikovanju, a na to je Nj. Vel. Kralj produžio razgledavanjem ostalih paviljona pojedinih sokolskih župa.

Oval paviljon pobudio je naročiti interes kod svih posjetioca počam od članova vlade i članova diplomatskog kora i kod ostale mnogobrojne publike, tako da je upravnim odbor morao da postavi u paviljonu jednog stalnog tumača sokola, a to je funkciju rado preuzeo brat A. Bizjak iz Gorice.

KATASTROFALNE PRILIKE TRŠČANSKOG PAROBRODARSTVA
PRED SLOMOM KONCERNA »ITALIA« — VRLO ZNAČAJNO PISANJE TRŠČANSKOG »PICCOLA«

Trst, novembra 1932. Talijansko parobrodarstvo doživljuje teške dane. Za njegovo održanje uloženi se besprimjerni napor. Fašistički je režim i na tom polju htio pod svaku cijenu da spase svoj prestiž. Ali je uspjeh izostao.

Kako je poznato, već od dulje vremena bleznila je neobuzdana konkurencija između pojedinih talijanskih parobrodarskih društava. Ta ih je konkurencija imala dovesti do kraha. Najveća je konkurencija bila između društva Cosulich Line i genoveških društava Lloyd Sabauda i Navigazione Generale Italiana. Ova je konkurencija dovela u desperatne prilike i ostala talijanska parobrodarska društva, jer im je bilo onemogućeno svako jače poslovanje.

Da se ta konkurencija eliminiira i da se očajne prilike na talijanskom pomorskom tržištu bar nekako saniraju fašistički je režim doduše energično zahvatio u stvar i doveo ju dotle, da je primorao spomenuta društva na to, da osnuju koncern. U tu je svrhu talijanska vlada morala dati znatnu novčanu potporu. Koncern se prozvao »Italia« i u nj su ušla tri spomenuta parobrodarska društva, kako je to već svojevremeno javljeno u talijanskoj, a dosljedno i u našoj štampi. Zadatak je tom koncernu bio, da se nakon tolikih konkurencijskih trzavica konsolidira talijanska parobrodarska služba. U javnosti je transakcija dobila ime koncerna, ali je faktično to bila prava fuzija, uslijed koje je odmah osnovana zajednička uprava, tako da su i po raznim mjestima sve odnosne agencije koncentrovane u jednu. Vrijednosni papiri ovog koncerna t. j. njegove akcije u nominalni od 500 lira nitirale su odmah poslije fuzije nešto ispod 400 lira, ali su s dana na dan padale i pale u posljednje vrijeme na ispod 150. To je padanje bilo u vezi sa silnim deficitima, s kojima se je koncern svaki dan to teže borio. I dok je fašistička štampa u času ove fuzije navijala bučnim frazama preporod talijanskog parobrodarstva, danas se, eto, vidi, da je cijeli ovaj pothvat bio bez pravog i zdravog ekonomskog temelja, i da su se ogromni prekoopseanski brodovi na silu, pošto po to, gradili samo da se udovolji jednom šovinističkom nacionalnom »stihu«, koji se danas tako skupo i žalosno otplaćuje. Koncern »Italia« nalazi se već pred finansijskim bankrotom. Ravnateljstvo »Italia« podnijelo je demisiju te je sazvana vanredna skupština akcionara za 14 novembra u Genovi, gdje će se o toj krizi raspravljati. Prema pisanju raznih rimskih listova radi se o izboru novog pretsjedništva i o mjerama, koji svi očekuju, da bi se stvorilo ono, čega sada nema: homogenost u unutrašnjem radu, brzina u odlukama, sigurnost i hitrina u djelovanju, zdrava finansijska politika i savršena tehnika.

Još je bila u punom jeku proslava desetogodišnjice fašističkog režima kad je »Piccolo« (2 novembra) donio na uvodnom mjestu na prvoj stranici velik članak pod naslovom »Un problema«. Dok su ostali fašistički listovi pjevali slavu Mussoliniju »Piccolo« je pisao po prilici ovako: Sasvim je iluzorno vjerovati, da jedna vanredna skupština akcionara može donijeti rješenje problema »Italia«, kao da se radi o unutrašnjim pitanjima kakvogod anonimnog društva. Problem je od ogromne važnosti, jer su ogromni i interesi koje je vlada s tim koncernom povezala i zato je jedino rješenje problema u stvaranju

PETA OBLETNICA USTANOVITVE

Prem, v novembru 1932. Pet let je, kar je Italia Redenta (s sedežem v Trstu) ustanovila v naši vasi otroški vrtec — asilo infantile.

Vest o ustanovitvi je nas, male kmetiče hudo zadela. Zavedali smo se da bo z ustanovitvijo otroškega vrtca, zadan našemu, že itak obremenjenemu gospodarstvu nov udarec. Občinska uprava, ki se je zavedala kolikot važnosti je bila ta ustanovitev za poitaljančevanje, se je brez nadaljnjega obvezala preskrbeti primerne prostore. Zadelo pa je na upor. Nihče v vasi ni hotel dati na razpolago primernih prostorov, čeravno so obljubljali visoko najemnino. Poleg tega smo vsi, prav vsi, bili proti ustanovitvi vrtca, kajti videli nismo v tem nikakih posebnih dobrot za našo deco, tudi za one ne — najrevnejše. Vsak se je branil vzeti po-

vrta. Nemo so se zbirali povabljeni (v kolikor so se odzvali); mirno so sledili oterotiviti. Teško so padale besede govornikov v srca domačinov.

Prvi učiteljici, ki je menda najdalj ostala pri nas, so sledile v istem letu še tri. Prva jim mogoče ni odgovarjala, ker je znala hrvaški jezik, druga ker je bila preveč otročja, tretja bog ve s kakšnega razloga. In v teh petih letih je šlo skozi naš otroški vrtec veliko število učiteljic iz najrazličnijih krajev Italije.

In to vse plačujemo direktno in deloma indirektno mi, mali brkinski kmetiči; da, poitaljančevanje naših otrok plačujemo z lastnimi žulji.

Ko se opoldan vračamo domov, utrujeni od poljskega dela, se nam nehote korak ustavi pri poslopu otroškega vrtca. Mogoče deseterica malčkov se podi po dvorišču za žogo ali se zbira v kopici pripravljajoč se za svoje otroške igre. Ob takih trenutkih nas zvonki otroški smeh zaziblje v pozabljenje. Toda le trenutek. Iza okenskega omrežja se ozira po dvorišču učiteljica in njeno opozorilo: »Bambini non parlare sloveno«, zadene globoko vdušo. Otroci se ozirajo po njej, za hip potihnejo potem pa nadaljujejo s svojim ščebetajem in igrami vsim vprek. Govorijo pol italijansko pol slovensko, tako, da jih skoraj ni mogoče razumeti. Počasi odhajamo proti domu s težkimi mislimi. Ob takih prilikah je nam očutom in materam, ki ne razumemo popolnoma nič tuje govoreče težko v duši. Že drugih vsakdanjih skrbi ne zmoremo, poleg teh pa pride na vrsto še vprašanje kaj bo z našimi otroci. Časi so slabi, naša zemlja kot bi bila zakletka, ne rodi več kot nekad. Kmalu bo beda potrkala na vrata premožnejših kmetov. Zato ni čudo, da stariši pošiljajo svoje otroke v otroški vrtec — v potujočevalnico, kajti tam sigurno dobijo vsaj nekaj malega za njihove majhne a ne-nasitne želodčke.

Velike svote žrtvuje, Italia Redenta, za šole. Človek bi se vprašal, kje dobijo toliko potrebnih sredstev. Toda kaj bi se čudili, saj fašističnemu režimu ni nobena svota prevelika za vojaške in strateške naprave in ravno tako ni nobena svota prevelika za ustanavljanje in vzdrževanje potujočevalnih postojank med našim ljudstvom. (Mos)

»IZGLEDA NEMOGUČE!«
FAŠISTIČKI LIST NE DOZVOLJAVJA DA SLAVENSKI SVEČENICI OBESČASUJU LATINSKI JEZIK LOŠIM IZGOVOROM.

Trst, novembra 1932. Pod naslovom »Pare impossibili« donosi trščanski »Il Popolo di Trieste« jedan člančić, u kojem iznosi ovo:

U Rojanskoj crkvi već se više godina na dane velikih blagdana izvodi muzika trščanskih kompozitora Rota i Riccia. To je ispravno, kaže »Popolo«, jer kad se u Beču, dozvolom viših crkvenih vlasti može da izvodi muzika Mozarta i Schuberta zašto se ne bi u Trstu izvodila muzika domaćih kompozitora. Župnik Giorgi uspio je da na tu muziku primami u crkvu veliki broj vjernika. Ali kolikog li razočaranja, kad na misi, dok je crkva puna publike koja je došla da sluša tu muziku, mladi svećenici Slaveni koji asistiraju i pjevaju latinski, izgovaraju taj latinski tekst slavenskimi izgovorom. Sad »Popolo« navodi neke riječi, po kojima se opaža, da su izgovorene slavenskim izgovorom: evangeli, discipuli, fecit itd. Talijani bi to drugačije izgovorili. »Popolo« misli, da ti mladi svećenici, koje plaća Italija, bez sumnje zaboravljaju, da je Italija ušla u XI fašističku godinu! Oni prelaze preko talijanskih osjećaja vjernika (u Rojanu) »Popolo« se prijeti nekome kad kaže: »Neka znade izvjesni profesor i doktor, da on neće moći biti nikada više Slaven od biskupa Karlina«. (Biskupa Karlina su Talijani u svoje vrijeme protjerali iz Trsta). Popolo na koncu kaže: »Ali najljepše je to, da spomenuti slavenski svećenici, reformatori latinskog izgovora, imaju zaledje u biskupskom kancelaru. »Pare impossibili«! I mi smo rekli kad smo sve ovo pročitali »Izgleda nemoguće!« Ali ipak prenosimo u »Istru«, ja ostane zabilježeno, da se vidi kako se daleko ide u progonu naših svećenika.

LIPO SO POSEKALI — SMREKO ZASADILI...

Kobarid, novembra 1932. Le redokadaj se sliši kaj novega iz Kobarida. Sai ni čudno. Tu živijo samo še betežni starci, ki lečijo svojo bolezen, ženske, ki na pokopališču obkokujejo svoje drage, zapeljana dekleta, pozabljeni in prepuščeni usodi in tročad, ki vzbuja slabe nade, ki se vsiplje iz šolskih poslopij vreseče po italijansko. Kje je oni zdravi in krepki rod...?

Nekdaj najlepša gospodarstva danes propadajo. Samo en žalosten slučaj: starček je bil oskrbnik nekega premoženja v Starem selu. Bil je v stiskah in ko je dobil vojno odškodnino od onega posestva, je denar porabil zase. Dediči so zahtevali naj jim izplača dobljeno vojno odškodnino. In ker ni imel denarja, je moral starček od 82 let preko štiri mesece v zapor.

V hišah, ki so jih pustili prazne oni, ki so se izselili, gospodarji vojaštvo. Za časa vojaških vaj pa se nastanijo v njih oficirji, njih kuhinje, magacini itd. Vojaštvo nič ne vpraša, ali je to komu prav; saj je v vojevanju dežel! In ne smemo se čuditi če je ljudstvo obupano. Srečo imajo samo še podrepniki, ki se znajo dobro prilagoditi novim gospodarjem. Za nje se še vedno dobi možnost življenja, četudi na najbolj podol način. V teh žalostnih časih se jim je zahotelo in postavili so si v vasi kino, ki je stal preko 10.000 lir. A mogočno lipo sredi trga so posekali in zasadili so na njeno mesto — smreko. Očividno jim ni tudi to dalo mira in hoteli so nam tudi na zunaj dati pečat suženjstva.

Upamo na boljše čase! (Mos)

